

YARATILIŞ MİTLERİ

Yaratılış Mitleri

Orta Asya ve Sibirya'da yaşayan Türk toplulukları arasında yaygın olarak anlatılan efsaneler yaratılış mitlerini oluşturmaktadır.

Daha ok Altay ve Yakut Türkleri arasında derlenen yaratılış mitleri Türk Mitolojisi hakkında önemli bilgiler verirler.

Yaratılış Mitleri

- Altay ve Yakut Türkleri arasında bilinen Yaratılış Mitlerinin birçoğu Rus bilim adamları tarafından derlenmiştir. Bunlar arasında Radloff, Potanin, Verbitskiy, Anohin yer almaktadır.
- Bu efsanelerde pek çok ortak özellik bulunmaktadır.
- Bu efsanelerde Türklerin yaratıcı tanrısı *Bay-Ülgen*, kötülük tanrısı ve şeytanı *Erlik*'tir.

Altay Türklerinin Yaratılış Miti

- Orta Asya ve Sibirya'da söylenen Yaratılış Efsaneleri içinde en büyük ve en doğru olanı W.Radloff tarafından derlenmiş olan Altay Türklerine ait efsanedir. B. Ögel efsaneyi şöyle aktarır: (Ögel, 1989: 451-465).

Altay Türklerinin Yaratılış Miti

*Yerin yer olduğunda, sularla kaplıydı her yer,
Ne gök vardı, ne de ay, ne güneş, ne de bir yer.
Tanrı uçar dururu, insan oğluysa tekdi,
O da uçar, dururdu, sanki Tanrıyla eşdi.
Uçar, hep uçarlardı, yer yoktu konmazlardı
Tanrı idiler çünkü, ondan yorulmazlardı.
Yoktu Tanrının hiçbir, işiyle düşüncesi,
İnsanoğlunun ise durmadı hiç hilesi.
Bir rüzgar çıkarmıştı, suları kaynatarak,
Tanrı kızdırmıştı, yüzüne sıçratarak.
Sandı ki İnsanoğlu, bununla bütün oldum.
Ama nasıl olduysa, sulara kaydı birden,
Gömüldükçe, gömüldü, denize daldı yerden.
Tanrıya yalvarmıştı, sularda boğulur iken,
“Kurtar beni, ey Tanrı!” diye bağırır iken...*

Altay Türklerinin Yaratılış Miti

- Radloff'un derlediği Altay Yaratılış Efsanesi'nde yer-gök yaratılmadan önce her şeyin sudan ibarettir. Yaratıcı Tanrı ile ilk yarattığı kişi iki kaz gibi suyun üzerinde uçmaktadırlar. Kişi Tanrıya karşı geldiği için suya yuvarlanır. Tanrı'nın yardımı ile kurtulur ve ikisi Tanrı'nın yarattığı bir taş üzerine çıkarlar.

Altay Türklerinin Yaratılış Miti

- Tanrı “kişi” ye suya dalıp toprak çıkarmasını söyler ve çıkarılan toprakla yeri yaratır. İkinci kez Tanrı kişiye toprak çıkarmasını emreder. Kişi hem Tanrı’ya toprak çıkarır hem de kendine yer yaratmak için bir bölümünü ağzında saklar. Yaratıcı, gelen topraktan katı yeri meydana getirir. Ağzındaki toprak büyümeye başlayınca, Tanrı’dan yardım istemek zorunda kalan kişi’nin ağzından attığı topraktan küçük küçük tepeler meydana gelir.

Altay Türklerinin Yaratılış Miti

- Altay Türkleri arasında bir misyoner olarak uzun zaman araştırmalar yapan Verbitskiy'nin derlediği Altay Yaratılış Efsanesi şöyle başlar (Ögel, 1989: 432-436).

*“Dünya bir deniz idi, ne gök vardı, ne bir yer,
Uçsuz, bucaksız, sonsuz, sular içreydi her yer!*

“Tanrı Ülgen uçuyor, yoktu bir yer konacak,

“Uçuyor, arıyordu, katı bir yer, bir bucak.

“Kutsal, bir ilham ile, nasılsa gönlü doldu,

“Kayıptan gelen bu ün, ona bir çare buldu.

“Göklerden gelen ses, Ülgen'e buyruk verdi:

“ _ Tut önündeki şeyi, hemen yakala!” Dedi

“Ülgen bu emre uydu, uzattı ellerini,

“İçinden tekrarladı, Semanın sözlerini.

“Denizden çıkan bir taş, fırladı çıktı yüze,

“Hemence taşı tuttu, bindi taşın üstüne!

“Artık Ülgen memnundu, rahatı bulmuş idi,

Verbitskiy'in Derlediği Altay Yararılış Destanı'ndaki Motifler

- Verbitskiy'in derlediği efsanede yüce ve tek Tanrı'nın yaratıcılığına inanılmaktadır. Bay Ülgen bu efsanede bütün varlığın ve kainatın yaratıcısı olarak görülmüyor. Ülgen ikinci derecede ve yardımcı bir Tanrı'dır.
- Verbitskiy'in derlediği efsanede dünyanın balık üzerinde durması motifi yer almaktadır. Dünyanın üzerinde durduğu üç balıktan en önemlisi ortadaki balıktır. Bu balığın diğer iki balıktan daha büyük olduğu, zincirlerle bağlı olduğu ve başı kuzeye doğru çevrili olduğu anlatılmaktadır.

Verbitskiy'in Derlediği Altay Yaratılış Destanı'ndaki Motifler

- Altay Yaratılış Destanı'nda denizin dibinden “*Ak Ana*”nın çıkması ve dünyanın yaratılışı hakkında fikir vermesi de destanın önemli motifleri arasındadır.
- Destanda dünyanın altı günde yaratıldığı motifi de görülmektedir.
- Destanda Tanrı'nın oturduğu *Altın-Dağ* otuz üç katlı gök olarak anlatılmaktadır.
- Verbitskiy'in topladığı destanda ilk insanın yaratılışı, kozmik yapı bir bütünlük içerisinde anlatılır.

Dünyanın ve İlk İnsanın Yaratılışı

Bu yüzden arzın üzerinde dağ ve vadiler meydana geldi, fakat güzel ve ağaçsız arazi Şeytan'ın hoşuna gitmedi. O da bataklıkları ile birlikte Kara Orman'ı yarattı. Burada yaşayan insanlar fakirdi ve geçinmeleri zordu. Tanrı önce arzın üzerinde yalnız yaşayan bir insan yarattı, bu insan bir erkekti. Bir gün uyurken Şeytan onun göğsüne dokundu. Bunun üzerine erkeğin kaburgalarından bir kemik büyüyerek yere düştü, daha fazla uzayınca bundan kadın meydana geldi.